

SAIZAR GAZTELU'KO AZTIA

Aintxiña, oso aintxiña, bizi ei zan Txiteder errege-semea.

Goiz guztietan, inoiz be uts egin barik, Txiteder errege-semeak leio egalera etorritxo txoritxo liraiña txera ta losingaz bete oi eban, eta gero bere esku barruan jarten eutsan artu bear eban janaria. Eta orrela egunero, ta astero, ta urtero. Izen polit ba be, ezarri eutsan: «Mudur-goxo».

—Zer harri mundutik, Mudur-goxo? —esan eutsan bein errege semeak.

—Barri gaiztoa, oso txarra, bakalduntxo maite! —erantzun eutsan egazti liraiñak—. «Lili-urdin» errege-alaba atxillo daukagu Saizar Gaztelu'ko torre garaian; giltzapean dauka ango azti okerrak.

Ori esan eban txoritxuak. Eta erantzunaren zain egoteke, ego-bizkor, egaztada txaitroan urriadu zan andik.

Errege-seme biotz-bera guztiz goibeldu zan, ezin eban ba inor neketan ikusi, ez modu txarrean erabillia, ta oraindik gixtiago errege-alaba errubakoa ba'zan.

Bertatik eskatu ezpatea ta bidean jartea erabagi eban. Zaldizain dotore batek «Oin-arin» ekarri eutsan, zaldi zuri azkarra, abere ederra, errege-semeak maitean ebana, beeraño eltzen yakon buztan lerdenduna.

Igon zan erregegai gaztea Oin-arin bizkoraren gainera, ta joan doa bidean zear. Ordu leuzak egi nebazan joan eta joan, illunabarrean, ezagutzen ez eban uri bater eldurik.

Uri aren sarreran, lenen-lenen ikusi ebana «Goiztar» zapataria; bere denda aurrean egoan, zapata zarrez inguratuta, zapata bati azpiak konpontzen. Zapataria, ogibide apalakoa zan arren, edozer gauzatan jakituu yatzun, inoenez.

—Esaidazu, ene gizon —itandu eutsan errege-semeak, oso txeratsu ta maitekor agurtu ondoren—, Saizar Gaztelu'ra eltzeko zein bide artu bear dot?

—Iru egun artez eta egun bat eskumara —erantzun eutsan «Goiztarrak», maillukeaz zapateari eragoiolarik.

—Iru egun artez, buruz-buru... ta bat eskumarantza... —esan eban bere kolkorako errege-gaiak—. Ederto!

—Artuizu, ene gizon —gainerratu eban, urre-txanpon dizdikorrez beteriko zisku txiki bat «Goiztarris» luzatzen eutsan bitartean.

Beingo baten igon zan barriro zaldi gainera, ta ostatu baten billa joan zan, gaua bertan emoteko.

Errege-semea urduri egoan, albait eta ariñen Saizar Gaztelu'ra eldu nairik. Urrengo egunean, bada, eguna argitu zanekoxe, Oin-arin'en bizkarrera igon barrien barri ta Goiztar'ek esandako bidea artu eban iraduz.

Lenengo eguna amaitzean, errege-gaiak cillar arro batekin topoz egin eban bidean. Oillarrak diñotsa:

—Egun on, Txiteder erregegai! Nik ezetan laguntzea nai al dozu?

—Unada ontan, ez dakit ba zertan erantzun errege-gaiak. Saizar Gaztelu billa nabil, an atxilotuta dagoan Lili-urdin errege-alaba ederra askatu gura neuke-ta.

—Ortarako, atara egidazu buztanetik daukadan lumarik luzeana-esan eutsan oillartxo onak. Txapelean josita zutik daroazun bitartean, zure buruak ez dau arriskurik izango.

Errege-gaiak, atara eutsan oillarrari buztaneko egatsa, ta bere txapelean ezarri-rik, bideari ekin eutsan. Eta bigarren eguna amaitzean, auntz zuri eder bategaz aurkitu zan bidean; bere bizar luze dizdikorrei eragiñik, esan eutsan onek:

—Egun on, Txiteder errege-gai! Zertan nik zuri lagundu?

—Une onetan, ez dakit ba zertan —erantzun eban errege-gaiak—. Saizar Gaztelu billa nabil, bertan espetze dagoan Lili-urdin errege-alaba ederra askatzeko.

—Orduan —onu on auntz txikiak—, atara egidazun iru ule neure okotzeko bizar zuritik. Oneik aldean daroazuzan bitartean, zu lango indardunik ez da inñun be.

Atara eutsozan errege-gaiak iru ule okotz-bizar galantetik; eta, ondoren, bideari ekin eutsan. Irugarren eguna amaitzean, bide ertzean egoan leoi aundi bategaz topoz. Lenengokoan, izu bizi zan errege-gaiaren zaldia; baiña etzan gauza aundirik izan, zaldunak oso adionez ta trebe erabilli ebalako aren ago-ugela.

—Egun on, Txiteder errege-seme! —esan eutsan oso adiguri leoiak—. Zetan ni zuri murrroi natorkizu?

—Ez dakit, ba, une onetan zetan be —erantzun eban errege-semeak—. Saizar

Gaztelu billa nabil, an loturik dagoan Liliurdiñ, errege-alaba liraiña, askatzeko.

—Olan ba'da —difoitsa leoiak—, ebagi nire atzakaletatik bat, eta gorde egizu. Zeugaz daroazun bitartean, zagoz ziur, pizirik ez da azartuko zuri kalterik egiten.

Ebagi eban errege-gaiak leoiaren atzakaletatik bat, eta aurrera jarraitu eban bere bidean; oraingoan, baiña, eskumarantza okerriuz, «Goiztar» zapataria esan eutsonez.

Eta, ain zuzen, ibillaldiko langarren eguna amaitzean, Txiteder errege-semeak begiztatu eban, muiño aldapatsu baten gainean, azti ospe aundikoa bizi zan Saizar Gaztelu zarra. Oso bulartsu, orpo-muturrak ezarri Oin-arin'i, ta goi erpiñeraiño igonik an lurreratu zan Gaztelu'ko ate nagusiaren aurrean. Bat-batean jatxi zan goi-beerako zubia ta itxura bakanezko epo bat agertu, gorri-gorri jantzia ta oiñetaraño bizar luzeaz.

—Geldi, gazte! —ots egin eban, zubia zearkatu-aginean gaztea ikusiaz—. Nok ezarri ete dautzu Gaztelu onetara etorteko indar-kemena? Ogei urte dirala, ezta emen giza-semerik sartu.

—Errege-odola daroat zantzan —orantzun eutsan bakalduntxoak—; Txiteder deritxat, eta biotzak daragist Lili-urdiñ errege-alaba adur gaiztokoa askatzera.

—Orrek ba'zakarz ona —abots latzez esan eban epo bizardunak—, zoaz emendik arin be arin, ona etorriaz damutu etzaitzean.

Eta gizontxoak, zubia jasotera joian, baiña errege-gaiak aldean eroiazan auntzxoaren iru uleak, indar oso aundia emoten eutsoneak; iru edo lau zartadaz ebagi ebazan zubiaren kate lodiak eta, zaldi gainean txairo, larrain nagusiraiño urreratu zan.

Gazteluko larrainaren erdian erdi-lo egoan iru buruko erensuge eskerga basati bat. Zaldiairen oinkadak entzun ebazaneke edegi zituan bere begiak eta, zintzurretik sugarra eriola, sar-harria iruntsi nai eban nunbait. Errege-gai bioztia ez zan ikaratu: leoiaren atzakkala ezker eskuan arturik, eta eskuman ezpatea, *zast!* *zast!* *zast!*, iru buruak moztu eutsozan mamuari.

Ederto baiño edertoago. Erensuge izugarri a azpiratu ostein, Gaztelu'ko dorre nagusira zuzendu zan errege-semea, oso bulartsu. Zain eukan atean Biur aztia; epoak

esanda jakitun egoan, bada, zelan etorren errege-gaia. Aztiak ezpata lilloratua eukan eskuan, onegaz Txiteder'i burua moztuteko asmoz. Baiña onek oillarraren luma edo egoatsa txapelean josirik eroian ezker, aztiak ez eban lortu ezetara be a zauritzerik.

Aztiak orduan, sorginkerietan izugarri beba-zan eta, beregan eukazan sorgin-indar bakanak erabiltea erabagi eban, errege-gai gaztea birrindu naiean. Baiña alperrik ori be. Gaitz-eragin orotaz azke egoan errege-semea, aldean eroiazan on-gaillueri eskerak: oillarraren luma, auntzxoaren iru uleak eta leoiaren atzakkala.

Bere ezin-ala ikusirik, ba, Biur azti okerrak, oso sumindurik, esan eban bere kolokorako: «Bizia kendu bear dautsat Liliurdiñ errege-alabeari». Bai, ori esan eban, eta egitera joian, errege-gaia urreratu ta lillura-senetik itxartuko ete eutsan bildurrez.

—A, gaizkin! —ots onek, aren asmo baltza igarririk—. Ire egunen azkena eldu dok!

Ezpatea zorrotik aterarik, aztiari ta epoari eraso eutsen zurubi gora, dorre buruko azken erpiñeraiño. Ara ziranean, gazteak alde-alde zearkatuko ebazala-ta, orma bera jaurti ebezan euren hiruak, beeko obiaren kontra birrindurik.

Arrezkero, ezeren bildur bage, sartu zan Txiteder errege-semea torre barrura; eta bertatik begiz iru eban errege-alaba liraiña: lotan egoan, urrezko bakaulkian jesarrita, gizaldi erdi baiño geiago zanetik.

—Jaiio ezkerro —ots errege-gaiak, biziro biotz-ikutua—, ez dot ikusi onako edertasunik, ezta amesetan be.

Eta aren eskumea, bakaulki besoan atsedentzen zana, mosutzerakoan, Lili-urdiñen begiak edegi ziran, une aretan bertan nekakta bizitzara biurtuko balitz lez.

—Goazen emendik arin be arin, errege-alaba maitagarri —esan eban Txiteder errege-gaiak—. Ene zaldi Oin-arin'ek eroango gaitu neure aitaren erreñura ta bertan ezkonduko gara.

Esan eta egin. Errege-semeak bere aitaren erreñura eroan eban Lili-urdiñ lerdene. Saizar Gaztelu'ko azti gaizkiñaren esku artetik askatua; eta, errege-seme azkarragau ezkondurik, aurrerantzean oso zoriontsu bi zi izan ziran biak, bakalderri txiki aretan.